

53. møde.

Tirsdag den 25. januar kl. 10.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede boligminister, for at han kan fremsætte en tidligere anmeldt redegørelse.

Boligministeren (Kaj Andresen): Det bygge- og boligpolitiske forlig, som jeg i dag skal give en redegørelse for her i tinget, drejer sig om nogle af de vanskeligste og mest vedholdende problemer, vi har at gøre med, og det er derfor værdifuldt, at der har kunnet sluttes en omfattende forligsaftale, ikke alene om enkelte dele af problemerne, men om væsentlige skridt til løsning af problemerne i deres helhed.

Selvfølge lig finder jeg ikke, at forliget betegner det ideelle, og det gør de andre deltagere ud fra deres forudsætninger vel heller ikke. Men det ligger jo i sagens natur, at hver især har måttet resignere; sådan er samarbejdets vilkår. Noget helt igennem positivt ser jeg derimod i den vilje til at få tingene bragt i det rette leje, som forliget betegner. Vi kan nå til resultater, selv når der forudsættes bred politisk enighed.

Forliget har et udgangspunkt, der både har lettet forhandlingerne og har gjort dem svære. De store modsætninger og skævheder på boligmarkedet har medvirket til at tvinge en løsning frem, men samtidig er problemerne så sammensatte og indgribende, at der er ulemper og betænkeligheder forbundet med alle de løsninger, som ligger for.

Hvorom altig er: forliget vil føre os videre fremad i bygge- og boligpolitikken, og problemerne er nu ikke i første række, hvad der skal ske, men hvordan det skal ske, og det vil sige det mere teknisk lovgivningsmæssige.

Lad mig begynde med et tilbageblik.

Der er bygget meget i Danmark i de senere år, og det har der været al mulig baggrund for. Vi har haft en bolighunger at stille, og vi har haft befolkningstilvækst og indvandring i byerne, og velstandsstigningen har gjort sig gældende i hele vort økonomi-

ske liv, både i og uden for boligområdet. Desværre har de store investeringer krævet mere, end opsparingen har kunnet klare, og resultatet heraf, den høje rente, har ramt nybyggeriet hårdt i de sidste år med deraf følgende lejestigninger. Dette er boligmarkedets ene hovedproblem, og det fører lige over i et andet hovedproblem, den manglende huslejetilpasning. Nybyggeriets leje er i sig selv høj nok, men den har haft en ekstra dårlig baggrund at blive bedømt på, når lejen i hele den ældre boligmasse kunstigt er holdt under det, der svarer til brugsværdien.

Hertil kommer lejesvælgets andre ulemper. Det virker uretfærdigt på boligmarkedet bl. a. derved, at de unge henvises til det dyreste byggeri, det hindrer bevægelighed i boligmassen og fremkomsten af en boligreserve, og det har uheldige virkninger på opsparingen og dermed atter på renteniveauet og nybyggeriet.

Over for disse åbenbart uheldige virkninger af huslejereguleringen står de meget vægtige hensyn til de store befolkningsgrupper, som har vænnet sig til den huslejustreregulerede leje og indrettet deres forhold efter den. Det er jo i virkeligheden vanskeligheden ved at forene disse hensyn med foranstaltninger til afbødning af reguleringens ulemper, som har forhindret en løsning på boligproblemerne.

Dette var situationen forud for det politiske forlig, der i marts 1965 blev sluttet om ændringer i lejeloven, og som resulterede i visse lejeforhøjelser. De fire politiske partier aftalte dengang at gå i gang med en gradvis normalisering af boligmarkedet, og der blev nedsat et boligpolitisk folketingsudvalg, der skulle komme med forslag om en sådan normalisering. Udvalget fik skitseret nogle meget omfattende problemkomplekser at tage fat på og gik i gang med arbejdet.

Samtidig blev der i konsekvens af martsforliget taget fat på lovgivningen. I juni 1965 ændredes lov om boligbyggeri, således at statsstøtten til socialt byggeri blev udvidet til 12.000 lejligheder årlig, og perioderne for den meget ønskelige langtidsplanlægning af byggeriet udvidedes fra 3 til 5 år. Der gennemførtes også visse forbedringer i reglerne om huslejetilskud til invalider og i reglerne om mindrebemid-

[Boligministeren.]

ledes adgang til at få lån hos kommunerne til betaling af boligindskud.

Samtidig blev byggeringsloven ændret på forskellige punkter: den administrative praksis for udlægning af inderzonearealer og revision af zoneplanerne blev lovfæstet, og der blev pålagt kommunerne pligt til at sørge for byggemodning. I forbindelse hermed er der indført bestemmelser om, at staten kan udlægge beløb til anlæg af hovedkloakledninger og lignende.

En tredje følge af martsforliget blev ændringerne af byggereguleringen i september 1965. Reguleringen ophævedes uden for hovedstadsområdet og Sjælland, parcelhusbyggeriet blev efter visse datofrister givet helt fri, og frigelserne af etagebyggeriet blev ført frem til nye datoer.

I løbet af efteråret 1965 begyndte det høje renteniveau at gøre sig stærkt gældende i nybyggeriet. Regeringen mente at måtte foreslå hjælp til det kursramte byggeri straks og fremsatte i oktober 1965 forslaget til lov om midlertidige driftslån til boligbyggeriet.

Det var meningen, at det boligpolitiske folketingsudvalg skulle afslutte sit arbejde inden 1. januar 1966, men problemerne viste sig at være så store og komplicerede, at dette ikke blev nået. Omkring nytår fremlagde de forskellige partier nogle skitser til løsning af boligproblemerne, og der var herved lagt op til de forhandlinger, der nu har ført til boligforliget af januar 1966.

Forliget ligger i logisk forlængelse af lejlovsforliget af marts 1965 og betegner en nødvendig udfyldning og realisering af aftalerne fra dengang. Som før nævnt har ingen fået alt, hvad de kunne ønske sig, ud af forliget, og jeg tør ikke driste mig til at sige, at det nu indgåede forlig og den kommende lovgivning betegner den endelige løsning af boligproblemerne; men vi har tæet situationen op, og vi får gennemført en række foranstaltninger, der normaliserer og hjælper på byggeriets og lejemarkedets forhold.

Jeg skal omtale forliget nærmere.

Det ene hovedpunkt i normaliseringsforliget i foråret 1965 var reguleringen af lejen i den gamle boligmasse. Der var i forliget enighed om, at retningslinjerne for normaliseringen skulle være, at der blev givet adgang til at gennemføre gradvise lejeforhøjelser i bestående lejemål, ligesom det var en forudsætning, at den gældende lejerbeskyttelse blev opretholdt.

I det forlig, der nu er indgået, har man fastholdt disse principper. Imidlertid må det erkendes, at hverken lejen i 1939 eller den nugældende leje giver et retfærdigt grundlag for gennemførelse af normaliseringen. For bedre at få afstemt den fremtidige leje efter den enkelte lejligheds brugsværdi og for at kunne sortere de dårligste lejligheder fra og i øvrigt sikre, at der ikke sker urimelige lejeforhøjelser, har man i stedet valgt at lade en vurdering af de enkelte lejligheder danne grundlag for den justering af lejen, der skal gennemføres i normaliseringsperioden, der er fastsat til 8 år.

I alle områder af landet, hvor der er huslejestop, vil der med henblik på en bedømmelse af lejlighederne såvel i det sociale som i det private byggeri blive nedsat huslejevurderingsråd, der skal tage stilling til, hvad den rimelige reelle lejeværdi af de enkelte lejligheder og erhvervslokaler må påregnes at være. Det er ikke meningen, at man ved vurderingen skal indregne den øjeblikkelige mangel på boliger, men der skal sigtes på, hvad lejeværdien vil være under et boligmarked, hvor der er et rimeligt forhold mellem udbud og efterspørgsel af lejligheder og dermed en boligreserve, der giver frihed for de boligsøgende til at vælge mellem ledige lejligheder af forskellig art, alder og udstyr. Ved vurderingen skal der tages hensyn til lejlighedernes alder, beliggenhed, kvalitet, udstyr og tilstand.

Hvor lejeren har foretaget varige forbedringer af lejligheden, skal værdien af sådanne forbedringer ansættes særskilt, således at den lejeforhøjelse, der bliver tale

[Boligministeren.]

om, fastsættes, som om den pågældende forbedring ikke var udført. Lejeren kommer således ikke til at betale lejeforhøjelse for de forbedringer, som han selv har betalt tidligere. På tilsvarende måde forholdes med hensyn til værdien af goodwill i erhvervslokaler.

Vurderingen foretages som nævnt i alle lejligheder og andre udlejede lokaler. Dette gælder dog ikke uden videre i ejendomme, der er opført før 1900. I disse ejendomme skal der kun foretages vurdering, hvis udlejeren mener, at ejendommen er så god, at der kan blive tale om lejeforhøjelse i lejlighederne og lokalerne i ejendommen, og i så fald må han selv begære vurdering af sine lejemaal foretaget.

Den lejeforhøjelse, der kan gennemføres, bliver forskellen mellem den nugældende leje og den vurderede lejeværdi. Denne forskel kan udlejeren dog ikke få på én gang, men over en 8-årig periode med en ottendedels stigning hvert år. Lejeforhøjelsens størrelse er for lejlighedernes vedkommende yderligere begrænset deraf, at ingen bolig må stige mere end 600 kr. årlig efter denne bestemmelse. Hvis en vurdering i et enkelt tilfælde giver mulighed for større lejeforhøjelser, kan disse først opkræves efter 8 års periodens udløb efter de regler, der kommer til at gælde til den tid.

For lejerne — navnlig for beboere med børn og lave indtægter — vil lejeforhøjelserne i øvrigt blive delvis kompenseret af den boligsikringsordning, som jeg senere skal omtale.

Af praktiske grunde er man endvidere enig om, at de små, samlede lejeforhøjelser ikke bør medføre, at der hvert år skal foretages ændringer i huslejen. Forhøjelserne skal derfor kunne forlanges med et årligt beløb på 120 kr., hvis der overhovedet skal ske forhøjelse. Det vil f. eks. sige, at en lejlighed, der får en samlet forhøjelse på 240 kr., skal forhøjes med 120 kr. det første og det andet år, hvorefter der ikke sker yderligere forhøjelser efter disse regler i normaliseringsperioden.

Hvis en privat ejer får mulighed for lejeforhøjelser, fordi den vurderede lejeværdi overstiger den nugældende leje, har han således ret, men ikke pligt, til at foretage lejeforhøjelserne fordelt over normaliserings-

periodens 8 år. Han får imidlertid ikke pengene til fri rådighed; efter forliget fordeles lejeforhøjelsen således, at en fjerdedel tilfalder ejeren selv og en fjerdedel skal anvendes til vedligeholdelse. Herved får også lejerne fordele af lejeforhøjelsen. Den resterende halvdel af den årlige lejeforhøjelse skal grundejeren indbetale til et låneinstitut. I dette låneinstitut bindes de indbetalte beløb i en periode på 15 år, regnet fra det år, hvori beløbet indbetales. Herefter tilbagebetales beløbet over en yderligere periode på 20 år.

Af de midler, instituttet får, kan en del udlånes til ombygning og modernisering af ældre ejendomme. Herved skabes finansiel mulighed for en fornyelse af den ældre boligmasse. Denne modernisering vil ske under kontrol for at undgå misbrug.

Hovedparten af de bundne midler skal imidlertid anvendes til opkøb af obligationer i boligbyggeriets tredjeprioritetsinstitutter. Herved opnår man, at en væsentlig del af midlerne, der kommer ind ved huslejeforhøjelser, tjener til gavn for renteniveauets nedbringelse med særlig adresse til det nye boligbyggeri, hvilket igen kan sikre, at normaliseringen af huslejeniveauet kan ske på et lavere niveau. Den foretagne binding af en del af lejeforhøjelsen kan endvidere medvirke til at fjerne den frygt, der i visse kredse har hersket for, at stigningen af lejen i den ældre boligmasse vil medføre betydelige stigninger i ejendommenes salgs- og belåningsmuligheder, hvilket efter nogles opfattelse vil medføre risiko for omprioriteringer og dermed en uønsket forøgelse af obligationsudbuddet.

Der er dog næppe stor fare herfor. Foretagne undersøgelser viser, at man allerede før kreditrationeringen havde en samlet belåningsværdi af ejendommene på ca. 100 milliarder kr., men at kun halvdelen af disse belåningsværdier rent faktisk var belånt. Der har altså allerede i tidligere år eksisteret store muligheder for at fremskaffe kontante midler gennem omprioriteringer, uden at ejerne har benyttet sig af denne mulighed. Dette tyder på, at forøgede ejendomsværdier ikke umiddelbart fører til omprioriteringer, og disse kommer vel hovedsagelig kun på tale ved omsætning eller ombygning af ejendomme. I denne forbindelse kan jeg også nævne, at medens

[Boligministeren.]

bygherrer, der opfører nybyggeri, er nødt til at sælge obligationer for at skaffe sig penge til at betale byggeriet med, er det jo således, at folk, der foretager omprioritering af ældre ejendomme, som hovedregel ikke er underkastet den samme tvang. De kan vente med at afhænde deres obligationer, indtil kurserne er mere gunstige.

I øjeblikket sætter kreditrationeringen imidlertid en effektiv bremse for en voksende omprioritering. Skulle det vise sig, at der trods nævnte forhold senere opstår ønsker om betydelige omprioriteringer, som kapitalmarkedet ikke kan klare, må man vel til den tid overveje at iværksætte foranstaltninger, der kan begrænse en sådan belastning af obligationsmarkedet.

Det sociale byggeri har en lejefastsættelse, der afviger fra lejefastsættelsen i de private ejendomme. Man opererer her med en omkostningsbestemt husleje, som forhøjes i det omfang, driftsudgiftsstigninger nødvendiggør det. Som nævnt skal det sociale byggeris lejligheder også vurderes med henblik på normaliseringen. På samme måde som man binder en del af lejeforhøjelserne i de private ejendomme, skal de sociale ejendomme indbetale en del af den ved vurderingen konstaterede lejeforskel i en samlet pulje. Denne andel udgør 70 pct. af lejeforskellen, og lejeforhøjelsen fordeles ligesom i privat byggeri over en 8-årig periode. De resterende 30 pct. af forskellen mellem nugældende leje og den konstaterede lejeværdi forudsættes anvendt til dækning af stigning i driftsudgifterne for ejendommene.

Beløbene skal af de enkelte sociale foretagender indbetales til en landsbyggefond for det almennyttige byggeri. Denne fond skal udlåne de indkomne midler til nyt almennyttigt boligbyggeri, og de lån, som fonden yder, skal i normaliseringsperioden være helt eller delvis rente- og afdragsfri. Fondens midler skal således give de sociale selskaber mulighed for på tilsvarende måde som private erhvervsvirksomheder at fremskaffe egne midler til deres egne foretagender. Fondens virksomhed må ses i nøje sammenhæng med hele spørgsmålet om finansieringen af det sociale byggeri og med den rentesikringsordning, som jeg skal vende tilbage til. Alle disse foranstaltninger vil i fællesskab bidrage til at holde lejen i det almennyttige

nybyggeri på et lavt niveau og vil således — ligesom grundejernens låneinstitut — medvirke til, at normaliseringen kommer til at foregå med udgangspunkt i et lavere lejeniveau for det kommende nybyggeri.

I drøftelserne om lejeforhøjelser i den ældre boligmasse er også indgået spørgsmålet om, hvordan man skal forholde sig i de områder af landet, hvor huslejestoppet er ophævet, men hvor lejerbeskyttelsen med hensyn til opsigelse ikke giver mulighed for at regulere lejen i bestående lejemål. Man er her blevet enig om, at der i disse områder ikke skal foretages nogen vurdering af de enkelte lejligheder, men der skal åbnes adgang for udlejerne til i bestående lejemål at gennemføre rimelige lejeforhøjelser efter nærmere fastsatte retningslinjer. Såfremt lejeren ikke vil indgå herpå, skal boligrætten tage stilling til, hvilken leje der er rimelig.

Man er endvidere i forliget enig om, at der skal gennemføres sådanne regler, at de enkelte kommuner i huslejestopområderne senest 2 år før normaliseringsperiodens udløb foretager en vurdering af situationen i lys af den stedfundne udvikling og i forbindelse hermed tager stilling til, om boligsituationen i kommunen tillader en hel eller delvis overgang til et frit boligmarked. Til brug for denne afgørelse kan den enkelte kommune træffe afgørelse om, hvorvidt den ønsker ny vurdering foretaget som grundlag herfor. Endvidere agter man i lovforslaget at indsætte en bestemmelse om, at reglerne skal optages til revision i folketingsåret 1973-74 med henblik på overgang til et frit boligmarked efter normaliseringsperiodens udløb.

De særlige regler for parcelhuse går ud på, at ejerne kan fradrage skatter og renter samt efter en standardregel udgifter til vedligeholdelse mod til gengæld på selvangivelsen at optage en lejeværdi af egen bolig som indtægt. Denne lejeværdi er gennem en arrække blevet holdt på et lavt niveau under henvisning til, at lejerne i den gamle boligmasse var beskyttet af huslejestoppet. Som led i normaliseringen er det derfor aftalt, at den ved ligningsloven på grundlag af 13. alm. vurdering fastsatte lejeværdi for enfamiliehuse forhøjes med 1/4 pct. årlig i hvert af de 8 år, normaliseringsperioden varer. Det er den nylig

[Boligministeren.]

foretagne 13. alm. vurdering, der skal danne grundlag for lejeværdiansættelsen, selv om vurderingen af huset forhøjes ved en senere vurdering. Man opnår herved, at parcelhusejerne ligesom lejerne straks ved normaliseringsperiodens påbegyndelse ved, hvad normaliseringen i hele 8 års perioden indebærer for deres vedkommende.

Den familiepoltiske betænkning, der blev afgivet af et udvalg under socialministeriet i 1963, og navnlig betænkningen om skatter og afgifter i skatte- og boligpolitisk belysning har indgående behandlet spørgsmålet om at afløse de nugældende forskellige tilskud på boligområdet: rentesubsidier, driftstilskud og huslejetilskud, med en social boligtilskudsordning. Denne ordning blev også omtalt i forliget af 1965, hvor man pålagde lejeudvalget at overveje spørgsmålet om en overgang til en almindelig boligtilskudsordning for at sikre, at familier med børn og lave indtægter får en rimelig mulighed for at skaffe sig en efter deres økonomi og familieforhold passende bolig. I det nu indgåede forlig indgår også gennemførelsen af en sådan boligsikringsordning med virkning fra normaliseringsperiodens påbegyndelse, således at man herved giver lejerne i udlejningsbyggeriet en hjælp til at klare huslejestigningerne. Ordningen er baseret på forholdet mellem husstandsindkomsten og boligudgiften og går nærmere ud på, at lejerne selv skal betale en leje, der udgør en vis procent af indkomsten. Den procent af indkomsten, der angiver den overkommelige husleje for den enkelte familie, er stigende med stigende indkomster og faldende med faldende indkomster. Af den faktiske leje, der skal betales herudover, ydes højst to tredjedele som tilskud. Husstanden kan dog højst i samlet tilskud få en vis andel af den samlede leje. For i særlig grad at give familier med børn rimelige muligheder for at skaffe sig gode og sunde boliger skal der ved ordningens udformning tages særlige hensyn til hjemmевærende børn og herunder også til unge under uddannelse. For folke-, invalide- og enkepensionister og dermed ligestillede pensionistgrupper gennemføres der særlige regler, således at også disse grupper gennem ordningen får rimelige muligheder for at bo

under gode forhold uanset deres lave indkomster.

Et centralt problem i drøftelserne om normaliseringen har husleje-forhøjelsernes indvirkning på pristallet været. Der har jo fra forskellig side været rejst kritik af, at den nugældende indtegningsmåde for husleje-forhøjelser giver overdækning, således at en given husleje-forhøjelse medfører en højere stigning i de samlede lønindkomster. Ved forliget er der opnået enighed mellem de fire partier om, at huslejereguleringerne skal indregnes i pristallet på en sådan måde, at pristallet udviser den faktiske gennemsnitlige stigning i boligudgiften. Den huslejestigning, der indgår i pristallet, bliver således den af lejerne afholdte udgift.

I forligsforhandlingerne har man også drøftet ejerlejlighederne. Herom er det aftalt, at det allerede fremsatte lovforslag gennemføres således, at der også åbnes adgang til at etablere ejerlejligheder i hele den eksisterende boligmasse, bortset fra det sociale byggeri.

Forligets andet hovedpunkt vedrører nybyggeriets forhold.

Allerede i forbindelse med forliget i marts 1965 indgik det som en vigtig forudsætning, at lejen i nybyggeriet skulle søges nedbragt. Hovedårsagen til den høje leje i nybyggeriet er det ekstraordinært høje renteniveau, og det har derfor været et vigtigt led i forligsforhandlingerne at finde frem til løsninger, der kunne medvirke til et rentefald.

Som jeg har omtalt før, skal der ske en binding af en del af lejeforhøjelserne. Jeg vil her gerne fremhæve, at bindingen skulle give nybyggeriet bedre betingelser, idet bindingen og den påtænkte delvise anvendelse af de bundne beløb til obligationskøb giver et bidrag til at få renten og lejen ned. Må jeg i denne forbindelse minde om, at et rentefald på 1 pct. betyder en lejebesparelse på 9-10 pct. i nybyggeriet.

Virkningerne af et almindeligt rentefald vil gøre sig gældende både i det private udlejningsbyggeri, i det sociale byggeri og i parcelhusbyggeriet. Hertil kommer den nye boligsikringsordning, der hjælper i det sociale og i det private udlejningsbyggeri. Parcelhusbygherrerne har fortsat adgang til at trække prioritetsrenter fra deres skattepligtige indtægt, og parcelhusbyggeriet

[Boligministeren.]

modtager herved en betydelig stimulans, som ikke kommer det øvrige byggeri til gode.

Den hidtidige støtte efter boligloven til nybyggeriet ændres helt, idet de hidtidige driftstilskud afløses dels af den boligsikringsordning, som jeg har omtalt, dels af en rentesikring for det sociale nybyggeri til nedbringelse af dettes renteudgifter. Ordningen kommer til at gå ud på, at der i en periode på 6 år gives dækning for ejendommens udgifter til prioritetsforrentning ud over, hvad der svarer til en rente på 6,5 pct. Efter denne periode aftrappes rentestøtten over 3 år. Støtten bliver i øvrigt overflødig, hvis markedsrenten allerede i overgangsperioden kommer ned på støtterentens niveau.

Ordningen skal give mulighed for et socialt byggeri af et omfang på 12.000 lejligheder årlig.

Når ordningen er gennemført fra den 1. april 1967, vil såvel bevilling af driftstilskud som ydelse af allerede bevilgede driftstilskud falde væk. Støtten bliver herefter som nævnt givet efter boligsikringsordningen og renteordningen.

For det almenyttige byggeri, der omfattes af lovforslaget om driftslån, vil de nye bestemmelsers gennemførelse ske efter tilsvarende regler, som skal have finansiell virkning fra den 1. oktober 1965. Lovforslaget om driftslån bortfalder således med forliget.

Jeg opfatter den nye renteordning som et meget væsentligt, vigtigt og gavnligt led i forliget. Vi kan nu bedre sikre et nybyggeri af en rimelig kvalitet, og vi kan få bragt nybyggeriets leje ned med ca. 25-30 pct., hvilket er af største betydning for fastsættelsen af det niveau, som den endelige normalisering af lejen i den bestående boligmasse skal ske på.

Når ordningen begrænses til det sociale byggeri, opnår vi specielt, at ordningen virker som en håndsrækning til et byggeri, der i princippet er selvfinansierende og derfor med tiden kan komme til at hvile mere eller mindre i sig selv. Jeg tænker her på det sociale byggeris byggefondsforpligtelser, som sikrer, at opsparing gennem prioritetsafdragene kommer nybyggeriet til gode, og jeg tænker på forligets bestemmelser om indbetaling af lejeforhøjelserne i

det ældre sociale byggeri til en landsbyggefond, der skal benyttes til finansiering af nyt socialt byggeri. Landsbyggefondens betegner en aktivisering, en stærkt fremskynnet nyttiggørelse af opsparingsværdierne i det ældre sociale byggeri, og når der lægges vægt på selvfinansieringen, bliver forholdene i det sociale byggeri på en vis måde lige-stillet med det private erhvervslivs forhold.

I tilknytning til renteordningen skal jeg omtale de andre punkter i forliget, som særlig vedrører nybyggeriet.

Man er blevet enig om at gennemføre en lovgivning om licitation uden udskydningsregler. Dette vil bidrage til at fremme konkurrencen i byggeriet. I samme retning vil også den aftalte ophævelse inden 1. marts 1966 af byggereguleringen for boligbyggeri virke. Reguleringen gælder her på det sidste alene etage- og gruppebyggeri i hovedstadsområdet og på Sjælland i øvrigt, og disse bånd på byggeriet falder altså nu væk. Ligeledes frigives byggeriet af plejehjem, vuggestuer, børnehaver og fritidshjem.

Frigivelsen af plejehjem har den særlige betydning, at disse hjem aflaster den almindelige boligmasse og dermed hjælper på boligknapheden.

Endelig er det i forliget pålagt det boligpolitiske folketingsudvalg at overveje spørgsmålene om forøget grundudbud og forøget byggemodning ud over det, der allerede er gennemført ved de ændringer i byreguleringsloven, jeg omtalte før. Selv om forliget ikke nævner det, kan jeg vel tilføje, at man også må se på forøget bymodning, nemlig hele forsyningen af de nye områder med veje, trafiklinjer, skoler, bycentre o. s. v. Her trænges både til mere by- og regionplanlægning og til mere kapital, og jeg kan i denne forbindelse nævne, at finansudvalget just har tiltrådt en ansøgning om godt 14 mill. kr. til hjælp for kommunerne ved planlægning af de nye byer i Køgebugtområdet.

I forliget indgår en aftale om, at de lovforslag, som forligets gennemførelse nødvendiggør, i videst muligt omfang vil blive søgt udarbejdet med henblik på, at de kan fremsættes og søges gennemført i folketinget i indeværende folketingsår. Lejeloven udløber den 31. marts 1967, og også den gældende lov om boligbyggeri skal revideres i folketingsåret 1966-67. Det er derfor natur-

[Boligministeren.]

ligt, at lovkomplekset får virkning fra 1. april 1967. Da ændringerne er så indgribende, vil det være hensigtsmæssigt, at lovene vedtages i god tid forinden. Når disse lovforslag fremsættes, vil folketinget få lejlighed til i detaljer at se på de enkelte led i normaliseringsordningen, og jeg udtaler allerede nu håbet om, at folketinget vil underkaste forslagene en hurtig, saglig og velvillig behandling.

Det er min opfattelse, at de fire partier ved det indgåede forlig har tilvejebragt forudsætningen for en løsning af boligproblemet og hermed for at få et af de største og mest komplicerede politiske stridsspørgsmål bragt ud af verden.

Jeg vil gerne bringe forligsforhandlerne og deres partier en tak for det betydningsfulde arbejde, der her er udført.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om tobaksafgifter, forslag til lov om ændringer i lov om afgift af spiritus, vin og øl og i lov om forskellige forbrugsafgifter og forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

De under punkterne 5-9 på dagsordenen opførte sager kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (*Johan Asmussen:* Jeg gør indsigelse!). Hr. Johan Asmussen har ordet.

Johan Asmussen: Jeg vil tillade mig kort at motivere den indsigelse, som vi fra de uafhængiges side må gøre over for forslaget om, at disse ejendomsskattelovforslag sættes til anden behandling nu.

Udvalgsbetænkningen lå på bordet her til morgen. Vi, der er afskåret fra at følge udvalgsbehandlingen, kan altså ikke have nogen virkelig begrundet viden om, hvordan lovforslagene vil komme til at tage sig ud efter anden behandling. Der er altså i realiteten ca. en time eller to, hvis man er mødt meget tidligt herinde, til at tage stilling til noget så, man kan godt sige superkompliceret som disse ændringsforslag til ændringsforslag til ikke mindre end fem skattelove. Det er en forhandlingsform at

byde medlemmer af folketinget, som ikke kan accepteres. Det er en uforsvarlig form for lovjaskeri — for at bruge det, desværre med rette, så ofte brugte ord. Det kan man ikke byde medlemmer af folketinget, det kan man ikke byde tinget, det kan man ikke byde befolkningen.

Må jeg have lov at tilføje, at forudsætningen, den første forudsætning for, at forretningsordenen kan fraviges på dette punkt, er, at der foreligger særdeles påtrængende tilfælde. Jeg må fastslå, at der her ikke på nogen måde foreligger et påtrængende, endsige et særdeles påtrængende tilfælde. Om denne andenbehandling af disse ejendomsskatteforslag finder sted i dag eller i morgen eller om 8 dage, er efter min mening aldeles ligeegyldigt, i hvert fald aldeles underordnet. Man kunne under alle omstændigheder rigeligt have givet tinget de to dage, som forretningsordenen normalt kræver. Jeg må derfor på mit partis vegne protestere mod, at denne andenbehandling finder sted i dag, og jeg må forlange spørgsmålet sat til afstemning i henhold til forretningsordenens § 43.

Formanden: Der er forlangt afstemning i henhold til forretningsordenens § 43, og denne afstemning skal da finde sted.

Poul Møller: Jeg må være enig med det ærede medlem hr. Johan Asmussen i, at det er et meget vanskeligt område at sætte sig ind i på så kort tid. Jeg ved godt, at kommunerne skal have hurtig besked om ejendomsskatternes grundlag. Det er dog ikke vor skyld, at de skal udsættes for alle disse ændringer, som er uhyre indviklede at forstå især for dem, der ikke har deltaget i udvalgsbehandlingen. Jeg synes godt, man kunne vælge den fremgangsmåde at udskyde anden behandling til onsdag. Jeg tror, der vil være mere rimelighed i at dispensere fra fristerne mellem anden og tredje behandling, når ændringsforslagene er behandlet, end der vil være i at dispensere på nuværende tidspunkt, hvor der ligger dette store kompleks af ændringsforslag. Flertallet kan selvfølgelig majorisere, men jeg beder her, hvor det drejer sig om forretningsgangen og medlemmers mulighed for at sætte sig ind i ændringsforslag, at

[Poul Møller.]

man tager hensyn til, hvad andre mener, også til dem, der ikke har haft lejlighed til at sætte sig ind i udvalgsarbejdet.

Formanden: Der foreligger nu en yderligere nuanceret indstilling, og jeg vil da opsætte afstemningen indtil videre og først lade de lovforslag behandle, som er sat på dagsordenen med rette og uden indvendinger.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om offentlig forsorg. (Underholdshjælp i tilfælde af langvarig sygdom m. v.)

(Første behandling af lovforslaget (nr. 2) findes i tidenden sp. 874, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 115).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Niels Mørk: Idet jeg skal henvise til betænkningen, kan jeg på hele udvalgets vegne anbefale såvel ændringsforslaget som lovforslaget til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslaget, § 1, således ændret, og § 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 76) findes i tidenden sp. 1751, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 123).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Axel Sørensen: Når jeg her ved anden behandling af lovforslaget om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. har bedt om ordet, er det ikke for at påtale det af finansministeren stillede ændringsforslag; det kan jeg på mit partis vegne godtage, sådan som det foreligger. Nej, det, det drejer sig om, er, hvorvidt man kan ændre den ulighed og nok også uretfærdighed, der indtræder ved, at et ægtepar, hvor det er hustruen, der oppebærer folkepension eller invalidepension, medens ægtefællen, manden, ikke oppebærer folkepension, fordi han ikke har nået folkepensionens alder, har en ganske minimal indtægt og ikke får nedslag i indkomsten, fordi skatteyderen — det er manden — ikke opfylder lovens betingelser.

Da det efter min formening kun drejer sig om et fåtal af tilfælde, beder jeg finansministeren, om han vil være villig til at give oplysning i udvalget mellem anden og tredje behandling og eventulelt stille et ændringsforslag herom.

Finansministeren (Henry Grünbaum): Ja, jeg vil gerne give tilsagn om at komme til stede i udvalget og give de oplysninger, der kan gives om dette. På forhånd er jeg noget skeptisk indstillet med hensyn til, om det lader sig gøre i øjeblikket at ændre det; jeg tror, det vil være bedst at vente til næste gang, men lad os nu se på det i udvalget.